

28. RUGGENGRAAT VOOR NATUUR EN RECREATIE (NATTE AS)

DOEL

Versnellen van de realisatie van de Groene Ruggengraat in het Groene Hart zodat deze in 2018 echt af is

De Natte As is een robuuste natuurverbinding tussen de Zeeuwse Delta en het Lauwermeer. Van de Alblasserwaard tot het Randmeren loopt hij door het Groene Hart. Hier worden de doelen ondergebracht in een open landschap, een soort **Groene Ruggengraat** door het Groene Hart. De Natuuropgaven worden geïntegreerd met de opgaven voor het waterbeheer, het tegengaan van bodemdaling, de ontwikkeling van de landbouw en het landschap en de groeiende behoefte aan recreatie. Ook de kruising van de Natte As met soms grote bundels infrastructuur vraagt expliciet aandacht in het Groene Hart. Provincies werken in de komende twee jaar gezamenlijk aan een provinciale structuurvisie voor het Groene Hart. In de gemeenschappelijke onderlegger daarvoor wordt expliciet de Groene Ruggengraat opgenomen om de ruimtelijke en inhoudelijke samenhang te kunnen garanderen.

Het Randstad Urgent project zet regie op de uitvoering met onder andere een gemeenschappelijk uitvoeringsplan. We nemen belemmeringen weg, passen nieuwe arrangementen toe door de koppeling van natuurdoelen aan doelen voor recreatie en landbouw. We nemen als regio en rijk samen de monitoring en evaluatie ter hand en in drie geselecteerde projecten spannen partijen zich specifiek in om te vernieuwen en belemmeringen weg te werken.

G. Verburg, minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en R.W. Krol, gedeputeerde ruimtelijke ordening en landelijk gebied van de provincie Utrecht en lid van de Stuurgroep Groene Hart

Komen overeen zich in te zetten voor de volgende acties:

Minister Verburg en Gedeputeerde Krol zijn samen verantwoordelijk voor:	wanneer
1. Besluit over specifieke inspanningen voor drie projecten (zie vetgedrukt hieronder) om deze te kunnen versnellen.	01-02-2008
2. Gemeenschappelijk uitvoeringsprogramma met alle op te lossen knelpunten benoemd	01-02-2008
3. Ontwikkelen en toepassen van nieuwe arrangementen met de private sector	01-08-2008
4. Rapporteren over het resultaat tot op heden en verbinden daaraan van een monitoringsinstrument	01-01-2008
5. Verkenning en zo mogelijk afspraken over wijze van financiering van knelpunten in de ontsnippering bij infrastructuur.	01-02-2008
6. Realisatie van Natuur binnen de Veenweideprojecten vanuit de doelen van de Nota Ruimte en met gebruik van bijbehorende middelen onder voorwaarde van nadere Kabinetsbesluitvorming.	2007- 2018
Gedeputeerde Krol is verantwoordelijk voor:	
7. Vaststellen van gemeenschappelijk deel van de ruimtelijke structuurvisie Groene Hart van de drie provincies	01-06-2008

8. Ruimtelijke inpassing van de Groene Ruggengraat vastgesteld op het niveau van provinciale structuurplannen	31-12-2008
9. Rapporteren over de knelpunten in de ontsnippering	01-01-2008
10. Onverminderde doorgang van verwerven, ruilen en inrichting van gebieden	2007- 2018

De provincie Zuid Holland realiseert:

11. 1. Gebiedplan voor het gebied Gouwe Wiericke vastgesteld en in uitvoering	31-12-2010
12. Natuurgebiedplan Krimpenerwaard vastgesteld	01-08-2008
13. Kruising Groene Ruggengraat met de A 12 gerealiseerd	31-12-2008

De provincie Utrecht realiseert:

14. 2. Gebiedsplan Wilnis –Vinkeveen vastgesteld, uitvoering gestart	31-12-2010
15. Ruimtelijke keuzes Vechtstreek (Utrecht) gerealiseerd	31-12-2008
16. Ontsnippering Amsterdam Rijn kanaal bij Nieuwe Wetering gerealiseerd	31-12-2011

De provincie Noord Holland realiseert:

17. 3. een financieringsplan, met afspraken tussen rijk en provincie, voor de Natuurverbinding Naardermeer – Ankeveense Plassen	01-04-2008
18. Ruimtelijke keuzes gemaakt in noordelijk deel	01-03-2008

De ambassadeur van dit project is de heer J. Heijkoop.

PROJECTOMSCHRIJVING

De hierboven gemaakte bestuurlijke afspraken hebben betrekking op de volgende projectomschrijving.

AANLEIDING

Definitie

De Groene Ruggengraat is een robuuste ecologische verbinding van de grote Nederlandse wetlands (van de Zeeuwse Delta tot aan het Lauwersmeer) en onderdeel van een Europees netwerk van wetlands. In het Groene Hart werken partijen aan de realisatie van een verbinding tussen de Randmeren via de Groene Uitweg, Vechtstreek, De Venen, de Reeuwijkse plassen en de Waarden naar de Biesbosch ten zuiden van Gorinchem. Deze verbinding gaat grotendeels door het laaggelegen veenweidegebied.

In het Groene Hart verbinden we zowel de laagveenmoerassen als de natte graslandssystemen met elkaar. Deze verbinding realiseren we door nieuwe natuur te laten ontwikkelen, waarlangs plant- en diersoorten kunnen migreren, grotere populaties kunnen vormen en betere kansen hebben op overleving. Mede met het oog op de klimaatsveranderingen is dit belangrijk.

Leidend bij de realisatie van de Groene Ruggengraat zijn de afspraken gemaakt in:

- Afsprakenkader robuuste verbindingen tussen Rijk en provincies uit 2003
- Nota Ruimte
- Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013
- Bestuursovereenkomsten ILG
- Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO), 2004
- Randstad Urgent

De provincies zorgen dat de Groene Ruggengraat er komt binnen de Rijkskaders (incl. Randstad Urgent). Naast de al eerder vastgelegde EHS-opgave, is hiervoor voor het Groene Hart totaal 2650 ha nieuwe natuur beschikbaar, onderverdeeld in Zuid-Holland: 2000 ha, Utrecht: 400 ha en Noord-Holland: 250 ha. Volgens de

afspraken is de Groene Ruggengraat in 2008 begrensd en in 2018 volledig aangelegd.

Belemmeringen

De Groene Ruggengraat is moeilijk te realiseren in het Groene Hart:

1. De natuurdoelen conflicteren soms met andere doelen, waardoor het draagvlak soms beperkt is:
 - De verbinding is veelal geprojecteerd binnen het cultuurhistorisch landschap van de diepe veenweidegebieden. Een gedeeltelijke transformatie naar laagveenmoerassen is een ingrijpende opgave en beperkt het perspectief op voortzetting van het huidige agrarische gebruik. Daardoor is moeilijk draagvlak te verwerven bij de agrariërs en lokale overheden.
 - Waterbeheer: in de veenweidegebieden wordt gewerkt aan een verregaande vereenvoudiging en verduurzaming van het waterbeheer (Nota Ruimte) en dat kan conflicteren met natuurdoelen die specifieke eisen stellen aan droogleggingen.
2. De veranderopgave is groot:
 - In gebieden moet ook worden geïnvesteerd in andere doelen zoals landbouw, plattelandsontwikkeling, recreatie, waterbeheer, tegengaan bodemdaling, en landschap.
 - Door de hoge gronddruk zijn moeilijk extra hectares te verwerven.
 - Soms moeten lopende landinrichtingsprojecten worden bijgesteld.
3. Op verschillende plaatsen doorkruist de Groene Ruggengraat complexe bundels van infrastructuur:

De kruising van de regionale en lokale infrastructuur vraagt vele miljoenen per provincie. Er is nog geen totaaloverzicht over benodigde investeringen en dekkingen. Voor de kruisingen met Rijksinfrastructuur is geld gereserveerd via de Rijksafspraken in het ILG.

Bij de gebiedsuitwerkingen wordt duidelijk of deze reservering voldoende is. In de evaluatie van het Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO) in 2008/2009 gaan we na of het ontsnipperingsbudget voor rijksinfrastructuur past bij de ambities voor 2018.

Context

De Groene Ruggengraat realiseren we binnen enkele belangrijke ontwikkelingen:

1. De Wet Inrichting Landelijk Gebied en de bestuursovereenkomsten Investeringsbudget Landelijk Gebied. Per 1 januari 2007 zijn verwerving, inrichting en beheer (inclusief de aanpak van de ontsnipperingsknelpunten uit het MJPO) gedecentraliseerd naar de provincies, die dit gebiedsgericht uitvoeren. Hierbij zijn ook afspraken gemaakt over realisatie van de Groene Ruggengraat. Als onderdeel van het ILG, is het subsidiestelsel voor inrichting en beheer van de Ecologische Infrastructuur (EHS) overgedragen aan de provincies, dus ook voor het beheer van de robuuste verbindingzones. In overleg tussen Rijk en Provincies wordt het Programma Beheer in 2009 grondig herzien en aangepast aan de ILG filosofie (regionale integrale inrichting- en beheersplannen). Dit heeft mogelijk consequenties voor de sturing van de ruimtelijke keuzes en inrichting en beheer. Dat geeft meer ruimte voor maatwerk bij de realisatie van de Groene Ruggengraat.
2. De herstructurering van de Westelijke Veenweiden (Nota Ruimte).
Op basis van de lagenbenadering (waterbeheer en bodemdaling) wordt voor delen van de diepe veenweiden een herprioritering van de functies voorzien, via integrale gebiedsontwikkeling. Natuur met verschillende doelen is een resultaat van deze benadering en spoort soms goed met de doelen van de Natte As.
3. Uitvoeringsprogramma Groene Hart 2007-2013.
Hierin is de Natte As als icoon benoemd evenals de realisering van recreatieve routenetwerken in de relatie stad-land.
4. De Kaderrichtlijn Water, het Nationaal Bestuursakkoord Water en de verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden).

Opgave

Gegeven deze belemmeringen en context is het van belang om versnelling aan te brengen door het verbreden van de aanpak. Verbreding is nodig omdat op de beoogde locaties ook andere grote opgaven liggen, zoals het oplossen van de veenweideproblematiek (tegengaan bodemdaling, duurzaam waterbeheer, minder peilvakken, veiligheid), recreatie en vestigingsklimaat (routestructuren), landbouw (innovaties) en landschap.

Een verbrede, integrale aanpak biedt de beste garanties op het duurzaam functioneren van de laagste delen van het Veenweidegebied.

DOEL

Versnellen van de realisatie van de Groene Ruggengraat in het Groene Hart zodat deze in 2018 echt af is

SCOPE

Gegeven de gelijktijdig in deze regio te realiseren beleidsdoelen voor water, bodem, natuur, landbouw, landschap en recreatie én de veranderende context (inclusief Randstad Urgent), definiëren en presenteren we de Natte As nu als een integrale opgave: een Ruggengraat voor Natuur en Recreatie door het Groene Hart (werktitel) waarin de genoemde doelen integraal worden gerealiseerd.

We organiseren gebiedsprocessen waarin kansen en problemen worden gesignaleerd en opgelost. We zetten nieuwe arrangementen (bijvoorbeeld nieuwe vormen van beheerafspraken met particuliere grondeigenaren) in om doorbraken te realiseren. Waar nodig herprioriteren we middelen. Drie projecten worden geadopteerd voor 2007 – 2011 om samen (Rijk-regio) de problemen en kansen te verkennen en de uitvoering te versnellen.

RESULTAAT IN 2011

- De aanwijzing van de Groene Ruggengraat heeft plaatsgevonden op het niveau van de gemeenschappelijke onderlegger voor de structuurvisie Groene Hart,
- In verschillende delen is een doorwerking gemaakt naar natuurgebiedsplannen
- Aankoop, inrichting en beheer van gebieden is onverkort voortgezet;
- Op enkele plaatsen zijn kruisingen van de Groene Ruggengraat met de infrastructuur ingericht.
- Uitvoering is versneld in verschillende gebieden omdat:
 - Nieuwe arrangementen voor uitvoering zijn ontwikkeld en toegepast;
 - Er goede afspraken zijn gemaakt over de beschikbaarheid van geld voor de kruising van de infrastructuur voor de kortere en langere termijn.
 - In de Veenweideprojecten (Nota Ruimte) zijn de doelen van de Natte As opgenomen en verbreed naar de doelen voor water, bodem, landschap, recreatie en landbouw.

TOELICHTING OP VOorgenomen Acties

Ruimtelijke keuzes

- In de Stuurgroep Groene Hart is er consensus over een gemeenschappelijke structuurvisie. Als basis daarvoor maken de 3 provincies samen een onderlegger met daarin de gemeenschappelijke opgaven. Een belangrijk element in die onderlegger is de Groene Ruggengraat. Daarbij wordt aangesloten op de al bestaande ruimtelijke aanwijzingen en worden nieuwe aanwijzingen gemaakt. Voor grote delen van het Groene Hart is de ligging van de Ruggengraat ruimtelijk gedefinieerd. De concrete begrenzing en de feitelijke realisatie vindt plaats binnen de processen van gebiedsontwikkeling in natuurgebiedsplannen, c.q. de voorziene regionale integrale inrichting- en beheersplannen (ILG filosofie, inclusief herstructurering veenweiden).

Uitvoering

- Aan de Groene Ruggengraat wordt op dit moment volop gewerkt, juist in integrale gebiedsprocessen, bijvoorbeeld in de Krimpenerwaard. We rapporteren op korte termijn over hoever we al zijn en maken een monitoringsafpraak.
- We gaan onverkort door met verwerven, inrichten en beheren voor zover de ruimtelijke keuzes zijn gemaakt
- We adopteren als Rijk en Regio drie gebieden. Daar geven we de bestuurlijke aandacht aan om belemmeringen hoe dan ook uit de weg te ruimen (casus adoptie). Het zijn gebieden die variëren in problematiek, en belemmeringen. De drie gebieden zijn:
 1. Gouwe Wiericke (Zuid-Holland): samenbrengen van verschillende doelen – landbouw, recreatie, cultuurhistorie;
 2. Wilnis – Vinkeveen (Utrecht), een veenweideproject met een expliciete spanning tussen (a) goede landbouw met agrarisch natuurbeheer, (b) de doelen van de Natte As en (c) versnippering van Waterbeheer. De bestuursopdracht (26-4-2007) is en blijft hier onverkort van kracht.
 3. Naardermeer - Ankeveense Plassen (Noord-Holland); een financieringsplan, met afspraken tussen rijk en provincie, voor de Natuurverbinding Naardermeer - Ankeveense Plassen.
- De ontsnippering van de Groene Ruggengraat zetten we door, binnen de beperkte financiële middelen. Dat zijn de best mogelijke oplossingen vooruit lopend op kansen voor betere oplossingen op het moment dat infrastructuur aan onderhoud of vernieuwing toe is (denk aan Betuwelijn, spoorlijn Amsterdam-Utrecht, e.d.). Tussenliggende gebieden richten we in vooruitlopend op uitzicht op ontsnippering.
- Ontwikkeling van nieuwe arrangementen voor de realisatie van doelen voor verbinding van natuur binnen de Groene Ruggengraat. Om te kunnen verbreden naar bijvoorbeeld recreatie en landbouw ontwikkelen we nieuwe arrangementen en passen die toe in praktijkexperimenten. Het private initiatief reiken we mogelijkheden aan om bij te dragen aan de Groene Ruggengraat. Voorbeelden zijn vernieuwingen in particulier natuurbeheer, waterlandgoederen, en recreatie.

Faciliteiten / middelen

- Provincies maken samen met het Rijk een beeld van de kosten volgens de huidige inzichten. Deze worden geconfronteerd met bestaande financiële afspraken en van daaruit (her)prioriteren we binnen bestaande budgettaire mogelijkheden.
We kunnen geen waterdichte financieringsafspraken maken voor onder meer investeringen uit het ILG voor de hele periode tot 2018, maar wel inspanningsverplichtingen op ons nemen. Dat schept vertrouwen en daarop willen we doorzetten.

Sturing

- Sturing vindt plaats via de onderlegger voor de ruimtelijke structuurvisie, de monitoring en evaluatie, de gemeenschappelijke organisatie en het uitvoeringsplan dat we snel als eerste gaan maken.

SAMENHANG

Randstad Urgentprojecten:

1. Polder Groot Mijdrecht Noord: deze polder maakt onderdeel uit van de Ruggengraat voor natuur en recreatie.
2. Oude Rijn Zone. Afstemming vindt plaats over het Venster Bodegraven-Woerden.
3. Weguitbreiding Schiphol-Amsterdam-Almere. De tracékeuze en fasering van groene projecten (Groene Uitweg) is in dit gebied gekoppeld aan besluitvorming over infrastructuur (Schiphol-

Almere, SAAL). Synchronisatie is wenselijk. Vastgesteld moet worden waar besluitvorming over infrastructuur in relatie tot groene verbindingen versneld moet worden.

4. Duurzaam bouwen in Utrechtse regio: vanuit dit project wordt bij projecten richting Groene Hart contact opgenomen over de uitwerking van groenblauwe kwaliteiten.

OVERIGE PROJECTEN

1. Nota Ruimte project Westelijke veenweiden:
 - Krimpenerwaard: gebiedsproject herstructurering westelijke veenweiden
 - Wilnis-Vinkeveen: idem
 - Gouwe-Wiericke: idem
2. Herijkt Plan de Venen, 2007 (Utrecht): naast Wilnis-Vinkeveen, worden hier in diverse deelgebieden doelen van de Natte As gerealiseerd.
3. Gebiedsvisie Vechtstreek (Utrecht)
4. Naardermeer-Ankeveense Plassen
5. Transformatie Merwedezone en Alblasserwaard
6. Nieuwkoop

WETTELIJKE PROCEDURES

Planologisch verankeren met instrumenten Wro (Streekplan/Structuurvisie, Bestemmingsplannen).

Aankooptitel en subsidieregelingen verankeren in Natuur- en beheersgebiedsplannen/ rechtsopvolger daarvan)

De ruimtelijke inpassing van de Groene Ruggengraat is grotendeels bekend en wordt samengebracht in de onderlegger voor de gemeenschappelijke structuurvisie. De begrenzing kan in 2008 worden afgerond. Keuzes op niveau van bestemmingen vinden later plaats, veelal als resultaat van de gebiedsprocessen

FINANCIERING

Genoemde bronnen en bedragen zijn niet uitsluitend voor natuur gereserveerd, maar voor herstructurering in gebieden voor velerlei doelen.

1. Herstructurering Veenweide: Nota Ruimte middelen: de exacte, inzet namens het Rijk is afhankelijk van besluitvorming door het Kabinet op basis van projectvoorstellen, waarin rekening wordt gehouden met inzet ILG-middelen.
2. ILG 2007 – 2013, € 120 mln., genoemd in het Uitvoeringsprogramma Groene Hart
3. Noordvleugelbrief rijk voor kruising met A1 (FES middelen € 33mln.)
4. Diverse provinciale investeringen voor ontsnippering infra

Om de gewenste versnelling te realiseren via dit Randstad Urgent project is uitzicht nodig op de beschikbaarheid van middelen voor:

- Ontsnippering van (regionale) infra (nader te bepalen)
- De langere termijn (nader te bepalen)

Op basis van de nadere uitwerking van de plannen kan blijken dat versnelde financiering door de provincies wenselijk is op basis van garanties over de inzet van ILG-middelen

ORGANISATIE

De Groene Ruggengraat wordt geprogrammeerd en gerealiseerd door de individuele provincies. De afspraken hierover met het Rijk lopen via het ILG. Het Uitvoeringsplan voor het Groene Hart heeft de Natte As als icoon benoemd om de uitvoering en de onderlinge samenhang te versterken. Dit icoon is een basis voor het Randstad Urgent project. De kwalitatieve en kwantitatieve sturing op de uitvoering vindt plaats volgens verschillende mechanismen:

- Het bestuurlijke en ambtelijke overleg over de Groene Ruggengraat vindt plaats binnen de samenwerking Rijk-Provincie rond het Groene Hart.

- Een ambtelijke project start up van Rijk en provincie staat gepland voor 1 november. De projectorganisatie wordt daarna verder ingevuld.
- In de gemeenschappelijke onderlegger voor de Structuurvisie van het Groene Hart wordt de Groene Ruggengraat goed verankerd.
- Uitvoeringsplan Groene Ruggengraat wordt gemaakt door regio en rijk samen.
- Regio en Rijk adopteren drie projecten om samen goed te kunnen sturen op de uitvoering. Dit heeft een uitstraling naar de rest.

De bestuurlijk verantwoordelijken van de regio zijn vertegenwoordigd in de stuurgroep Groene Hart. Deze verankering borgt de bewaking van de samenhang. De realisatie van de Groene Ruggengraat wordt voortdurend gemonitord.

Randstad Urgent verantwoordelijken

Bestuurlijk verantwoordelijke Rijk

Minister Verburg

Bestuurlijk verantwoordelijke regio

Gedeputeerde Krol (Utrecht)

SLOTBEPALINGEN

De afspraken zoals geformuleerd zijn niet in rechte afdwingbaar.

In de algemene inleiding op deze bestuurlijke afspraken zijn twee elementen nader uitgewerkt: het mandaat van het projectduo en de financiële informatie.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

De gedeputeerde ruimtelijke ordening en landelijk gebied van de provincie Utrecht en lid van de Stuurgroep Groene Hart

G. Verburg

R.W. Krol

Vastgesteld op 29 oktober 2007